

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

27.03.2025.

Nr. 1-12/5

Jelgavas novada pašvaldība

dome@jelgavasnovads.lv

**Jelgavas novada Sociālās aprūpes un sociālās
rehabilitācijas centrs "Eleja"**

nellija.veinberga@jelgavasnovads.lv

Zināšanai: **Labklājības ministrija**

lm@lm.gov.lv

Ziņojums par bērnu tiesību nodrošināšanu Jelgavas novada Sociālās aprūpes un rehabilitācijas centrā "Eleja"

2025. gada 4. martā Tiesībsarga biroja darbinieki bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja Jelgavas novada Sociālās aprūpes un rehabilitācijas centru "Eleja" (turpmāk - Centrs).

Vizītes mērķis bija iepazīties ar bērnu tiesību nodrošināšanas aspektiem Centrā.

Centrs sniedz ģimeniskai videi pietuvināta bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojumu 3 filiālēs – divas no tām atrodas Elejā, bet viena Kalnciemā. Šis ziņojums ir sagatavots tikai par apstākļiem Lietuvas ielā 19 un Lietuvas ielā 19A, Elejā.

1. Vispārīga informācija par Centru un Centra darbiniekiem

2020. gada 29. janvārī Centrs ir reģistrēts Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā kā ģimeniskai videi pietuvināts bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma sniedzējs. Centrā kopumā iespējams nodrošināt 26 vietas bērniem.

Vizītes dienā Centrā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēma 20 bērni, no kuriem viens ārstējās VSIA "Ainažu psihoneiroloģiskā slimnīca" un viens bērns atradās neatļautā prombūtnē, līdz ar to faktiski Centrā uzturējās 18 bērni.

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki veica sarunu ar Centra vadītāju Nelliju Veinbergu, kā arī ar atsevišķiem darbiniekiem un Centrā dzīvojošiem bērniem, lai noskaidrotu viņu viedokli par Centrā sniegtajiem ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem.

Centra vadītājas kabinets atrodas Parka ielā 11, Elejā, kas nav tā pati adrese un vieta, kurā ikdienā dzīvo bērni. Tomēr pēc vadītājas teiktā viņa katru dienu ir bērniem pieejama, ja rodas tāda nepieciešamība.

Centrā ikdienā ar bērniem strādā sociālais darbinieks, sociālais rehabilitologs, sociālais pedagogs, 11 sociālās audzinātājas un 6 aprūpētājas, kuras veic ikdienas aprūpes pienākumus. Savukārt psihologa pakalpojumu Centrs pērkot un bērniem esot iespēja izvēlēties, kuru psihologu vēlas apmeklēt.

Saskaņā ar Centra vadītājas sniegto informāciju visi Centra darbinieki ir apguvuši speciālās zināšanas bērnu tiesību jomā, izņemot vienu sociālo audzinātāju, kura iegūst šobrīd izglītību un mācās par sociālo audzinātāju un kursu tēmas esot iekļautas mācību programmā. Vēršu uzmanību, ka Ministru kabineta 2024. gada 16. aprīļa noteikumi Nr. 241 "Noteikumi par kārtību, kādā apgūstamas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, šo zināšanu saturu un apjomu" (turpmāk – Noteikumi) nosaka kārtību, kādā Bērnu tiesību aizsardzības likumā noteiktie subjekti, kuriem nepieciešamas speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, apgūst speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, šo zināšanu saturu un apjomu. Noteikumu 2. punkts noteic speciālo zināšanu apguves veidus. Saskaņā ar Noteikumiem speciālās zināšanas jāapgūst sākotnējās programmas (40h) un vai kārtējās programmas (8h) moduļa apguves ietvaros. Apgūstot profesiju, sociālajam audzinātājam jebkurā gadījumā ir nepieciešams apgūt speciālās zināšanas bērnu tiesību jomā un saņemt par to Noteikumu 15. punktā minēto apliecību.

Rekomendācija: Aicinu Centra vadītāju nodrošināt, lai visi darbinieki bez izņēmuma apgūtu speciālās zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā un saņemtu par to apliecību.

2. Vispārējie sadzīves apstākļi

Elejā abu Centra ēku telpas ir pielāgotas ģimeniskai videi pietuvināta pakalpojuma prasībām. Ēkā Lietuviešu 19A, Elejā tiek izmitināti jaunieši no 15 gadu vecuma, savukārt ēkā Lietuviešu ielā 19, Elejā dzīvo jaunākie bērni. Ēka Lietuviešu ielā 19, Elejā ir sadalīta divos dzīvokļos un abos dzīvokļos kopā dzīvo 14 bērni. Abu ēku telpas ir gaišas, siltas un aprīkotas ar visu nepieciešamo sadzīves tehniku. Bērnu istabas ir individualizētas un rada mājīgu un ģimeniskai videi pietuvinātu

pakalpojuma iespaidu. Bērni istabās dzīvo pa diviem. Ēkā ir vairākas tualetes un vannas istabas, kurās ir iespējams veikt ikdienas higiēnas pasākumus. Katram bērnam ir savi higiēnas piederumi.

Bērnu apģērba iegāde notiek kopā ar bērniem 4 reizes gadā vai pēc vajadzības.

Bērniem ir savi mobilie telefoni, ir nodrošināta pieeja internetam, datoram.

Kopā ar bērniem uzturas sociālā audzinātāja un aprūpētāja, kas veic bērnu ikdienas aprūpes pienākumus – bērnu modināšanu uz skolu, produktu iepirkšanu, ēst gatavošanu utt.

Bērniem ir pieejams ēdiens jebkurā brīdī un bērni drīkst paši sev pagatavot arī dažādas uzkodas starp ēdienreizēm, ēdienreizes plānojot kopā ar bērniem.

Bērnu vajadzībām ir pieejams arī transportlīdzeklis.

Bērni ar sadzīves apstākļiem bija apmierināti un nekādas sūdzības neizteica. Kopumā sadzīves apstākļi ir vērtējami kā ļoti labi un nav saskatāma sadzīves apstākļu uzlabošanas nepieciešamība.

3. Slikta izturēšanās

Neviens no intervētajiem bērniem nesniedza informāciju par fiziskas vardarbības pielietošanu Centrā. Tomēr no sarunām ar bērniem izrietēja, ka atsevišķi darbinieki mēdzot pacelt balsi un esot neiecietīgāki par citiem darbiniekiem. Vienlaikus bērni norādīja, ka nav nevienam par to teikuši, jo nesaskata jēgu teikt, netic, ka kaut kas mainīsies.

Lai novērstu sliktas izturēšanās riskus pret bērniem un samazinātu iespēju, ka bērni nestāsta Centra vadībai vai citiem darbiniekiem par piedzīvotu emocionālu vai fizisku vardarbību, nepieciešams preventīvi veikt regulāru un visaptverošu bērnu viedokļa noskaidrošanu par ikdienas apstākļiem Centrā.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 70. panta otro daļu bērnu aprūpes iestāžu vadītājiem ir pienākums noteikt bērnu sūdzību iesniegšanas un izskatīšanas kārtību un padarīt to bērniem zināmu un pieejamu.

Vizītes dienā šāda sūdzību iesniegšanas un izskatīšanas kārtība Centrā nebija ieviesta, līdz ar to aicinu šādu kārtību izstrādāt, vienlaikus aicinu veikt izglītojošu darbu ar bērniem un mudināt viņus aktīvi izmantot šo mehānismu katru reizi, kad saskaras ar savu tiesību aizskārumu.

Rekomendācijas:

1. Aicinu Centra vadītāju pārrunāt ar visiem Centra darbiniekiem pozitīvas saskarsmes prasības un novērst jebkādas sliktas izturēšanās riskus pret bērniem.
2. Nodrošināt visiem Centra darbiniekiem apmācības saskarsmei ar pusaudžiem, kuriem ir izaicinoša uzvedība¹.
3. Izstrādāt bērnu sūdzību iesniegšanas un izskatīšanas kārtību atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 70. panta otrās daļas prasībām un padarīt sūdzību iesniegšanas kārtību saprotamu, zināmu un pieejamu ikvienam Centrā dzīvojošam bērnam.
4. Nodrošināt, lai bērnu sūdzību izskatīšana nav formāla, bet ir vērsta uz pakalpojuma kvalitātes uzlabošanu un iekšējās kontroles veicināšanu.

4. Bērnu veselības aprūpe

Pārrunās ar Centra darbiniekiem un bērniem tika saņemta informācija, ka visi bērni ir reģistrēti pie ģimenes ārsta, bērniem tiek nodrošinātas konsultācijas pie ārstiem un nepieciešamie izmeklējumi. Vienlaikus no bērniem saņemta informācija, ka Centrā netiek nodrošinātas regulāras bērnu zobu veselības pārbaudes un vajadzībām atbilstoša veselības aprūpes pakalpojumu saņemšana pie higiēnista un stomatologa.

Vēršu uzmanību, ka bērniem līdz 18 gadu vecumam zobārsta un higiēnista sniegtie veselības aprūpes pakalpojumi ir valsts apmaksāti. Reizi gadā bērniem tiek apmaksāta zobu higiēna - 2 līdz 18 gadu vecumā. Divas reizes gadā zobu higiēnas pakalpojumus bērni var saņemt 7, 11 un 12 gadu vecumā.

Ir ārkārtīgi svarīgi nodrošināt, ka bērni regulāri apmeklē zobārstu un higiēnistu, tai skaitā profilaktiskā nolūkā, jo profilaktiski apmeklējumi ļaus laicīgi pamanīt pat mazākos bojājumus zobos un novērst tos.

Rekomendācija: Aicinu nodrošināt bērniem regulāras zobu veselības pārbaudes un viņu vajadzībām atbilstošu veselības aprūpi pie zobārsta un higiēnista.

Lūgums mēneša laikā informēt par veiktajām vai plānotajām darbībām sniegto rekomendāciju īstenošanā (par plānotajām darbībām, norādot sniegto rekomendāciju īstenošanas termiņus).

¹ Piemēram, uzvediba.lv tiek nodrošinātas šādu apmācību iespējas.

Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja pārstāvjiem.

Ar cieņu

tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne